

Табліца 1 – Змена сярэдняга ўзросту дрэвастояў па гадах, гадоў

Парода	Год				
	1984	1994	2000	2008	2017
Усе пароды	44,5	42,3	44,9	51,4	60,2
Сасна па балоце	50.1	70.0	71.4	81.3	87.5
Сасна экатон	54.2	59.4	63.0	69.9	78.8

За перыяд з 1984 да 2017 г. павялічылася прадукцыйнасць лясоў (табліца 2).

Табліца 2 – Змена сярэдняга класа банітэту па гадах

Характар тэрыторыі	Парода	1984	2017
Землі пасля асушэння	Усе пароды	II,07	I,48
	Сасна	II,23	I,38
Землі без асушэння (кантроль)	Усе пароды	II,15	I,43
	Сасна	II,29	I,33

Тое, што сярэдні клас банітэту як для сасны, так і для ўсіх пародаў значна павысіўся сведчыць пра тое, што нягледзячы на працэсы паўторнага забалочвання, ідзе працэс павышэння прадукцыйнасці лясоў за кошт трансфармацыі саснякоў верасовых III класа у больш прадукцыйныя саснякі бруснічныя і імховыя II класа банітэту (Комар С.А., 2020).

УДК 581.5

С.А. Комар, асп.; М.В. Ермохін, канд. біял. навук
(Інстытут эксперыментальнай батанікі НАН Беларусі, г. Мінск)

АСАБЛІВАСЦІ СТРУКТУРЫ ВЫСОКАЎЗРОСТАВЫХ БАЛОТНЫХ ЧОРНААЛЕШНІКАЎ У АСОБНЫХ ТЫПАХ ЛЕСУ

Чорнаальховыя лясы з'яўляюцца ўнікальнымі фітацэнозамі, каторыя здольны развівацца ва ўмовахлішкавага ўвільгатнення. Яны даволі шырока распаўсюджаны на тэрыторыі Беларусі, дзе на іх долю прыпадае 8,9% занятых лесам плошчаў. Найбольшую цікавасць сярод выклікаюцьвысокаўзроставыя насаджэнні з вольхі чорнай, якія растуць на нізінных балотах.

Падчас палявых работ, каторыя праводзіліся летам 2020 г. на тэрыторыі Бярэзінскага біясфернага запаведніка, Светлагорскага і Жлобінскага лягасаў, было закладзена шэсць часовых пробных плошчаў (ЧПП) урозных тыпах балотных чорнаальховых лясоў (чорнаалешніках асаковым (ЧПП 1), балотна-папарацевым (ЧПП 2), крапіўным (ЧПП 3 і ЧПП 4), папарацевым (ЧПП 5), касачовым (ЧПП 6)), узрост якіх перавышаў 70 гадоў.

Насаджэнні ЧПП з'яўляюцца змяшанымі і шмат'яруснымі, да выключэння можна аднесці толькі чысты па саставе чорнаалешнік касачовы (ЧПП 6). Найбольшая колькасць відаў дрэвавых парод прысутнічае ў саставе насаджэнняў ЧПП 3 і 4, якія прадстаўлены чорнаалешнікамі крапіўнымі. У састаў астатніх насаджэнняў уваходзіць ад двух да чатырох дрэвавых парод. У першым ярусе ўсіх насаджэнняў, акрамя ЧПП 2, дзе ў верхнім полазе перавалодвае *Betula pubescens*, пануючае месца займае *Alnus glutinosa*. Яе сярэдні дыяметр (D_{cp}) вагаецца ад 26 см у чорнаалешніку балотна-папарацевым (ЧПП 2) да 40 см у чорнаалешніку папарацевым (ЧПП 5). Сярэдняя вышыня (H_{cp}) вольхі чорнай змяняецца ад 20 м у чорнаалешніку балотна-папарацевым да 29 м у чорнаалешніку папарацевым. Другі і трэці ярус насаджэнняў пераважна фарміруюць *Picea abies*, *Betula pubescens*, *Alnus glutinosa*.

Насаджэнні з вольхі чорнай у асноўным з'яўляюцца высокапаўнотнымі і высокабанітэтнымі. Агульны запас дрэвастояў вагаецца ад 253 м³/га ў чорнаалешніку балотна-папарацевым (ЧПП 2) да 598 м³/га ў чорнаалешніку крапіўным (ЧПП 4). Максімальная колькасць відаў у падросце і падлеску сустракаецца ў чорнаалешніках крапіўнага тыпу лесу. Падросць практычна адсутнічае ў насаджэннях ЧПП 5 і 6. Самымі распаўсюджанымі відамі ў падросце з'яўляюцца *Alnus glutinosa*, *Picea abies* і *Betula pubescens*, у падлеску – *Frangula alnus*, *Sorbus aucuparia*, *Ribes* sp.

Кожнае даследаванае чорнаальховае насаджэнне мае адметную вертыкальную структуру. На ўсіх ЧПП *Alnus glutinosa* сустракаецца ў кожным дрэвавым ярусе, але дамінавальнае становішча яна займае ў першым ярусе дрэвастояў. *Betula pubescens* часта сустракаецца ў першым ярусе найбольш абводненых чорнаалешніках асаковым і балотна-папарацевым, але яе колькасць у дрэвастоях змяншаецца з ўзрастам. Уадрозненне ад *Alnus glutinosa*, яна хутчэй выпадае з састава насаджэнняў, бо не можа вытрымліваць пастаяннага лішка вагі ўвільгатнення тэрыторыі і максімальны ўзрост бярозы ніжэй за ўзрост вольхі. У сваю чаргу, другі і трэці ярус насаджэнняў актыўна фарміруюць *Picea abies* і *Alnus glutinosa*, якія ў будучым змогуць утварыць бідамінантны верхні полаг пры захаванні сучасных гідралагічных умоў.